

12—17 februari

Debatter m. m.

	Sid.
Tisdagen den 16 februari	
Svar på interpellation av herr Gustavsson, Bengt, ang. gällande föreskrifter rörande bevakning av militära förråd	5
Interpellation av herr Edström om viss översyn av köplagens bestämmelser i fråga om handel med begagnade bilar	8
Onsdagen den 17 februari	
Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten	10
Bidrag till inrättande av pensionärshem	23
Långivningen från lånefonden för bostadsbyggande	26
Bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador	30
Interpellation av herr Sundin ang. Svenska skifferoljeaktiebolagets anläggningar i Kvarntorp	33

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 17 februari	
Statsutskottets utlåtande nr 13, ang. anslag till oförutsedda utgifter	10
— nr 14, ang. utgifterna å driftbudgeten: för flera huvudtitlar gemensamma frågor	10
— nr 15, om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten	10
— nr 16, ang. utgifter å tilläggsstat II: socialdepartementet	23
— nr 17, ang. utgifter å tilläggsstat II: inrikesdepartementet	30
— nr 18, ang. anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	32
— nr 19, ang. stat för statens allmänna fastighetsfond	32
— nr 20, ang. överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter m. m.	32
— nr 21, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag	33

	Sid.
Bevillningsutskottets betänkande nr 4, ang. fortsatt tullfrihet i vissa fall för Rädda barnens riksförbund	33
Bankoutskottets utlåtande nr 3, ang. verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning	33
Första lagutskottets utlåtande nr 3, ang. ändrad lydelse av 18 § instruktionen för riksdagens ombudsmän	33
— nr 4, ang. fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål	33
— nr 5, ang. ändrad lydelse av 58 § militära rättegångslagen	33
Andra lagutskottets utlåtande nr 1, ang. statlig krigsförsäkring	33
— nr 2, ang. vissa av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1959 fattade beslut	33
Tredje lagutskottets utlåtande nr 1, ang. ändring i förordningen med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar ..	33
Jordbruksutskottets utlåtande nr 4, ang. försäljning av vissa kronoegendomar	33
— nr 5, ang. ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket	33

Fredagen den 12 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. den 9 t. o. m. den 19 innevarande februari.

Säter den 9/2 1960

Gustaf Snygg

Härmed intygas att riksdagsman *Gustaf Snygg*, född den 5/3 1896, på grund av övre luftvägsinfektion med feber är förhindrad att t. o. m. den 19/2 1960 delta i riksdagsarbetet.

Sanatoriet Solbacken, Hedemora, den 9/2 1960

Ragnar Thune

leg. läkare, överläkare

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 36, angående ersättning till Maj-Britt Nyström m. fl.;

nr 37, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.;

nr 38, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbetomma allmänna handlingar;

nr 39, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 och 21 §§ lagen

den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske;

nr 41, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 23 mars 1956 (nr 73) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal; och

nr 42, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till oförutsedda utgifter;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 15, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:t proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens all-

männa fastighetsfond för budgetåret 1960/61;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter m. m.; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Rädda barnens riksförbund för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;

bankoutskottets utlåtande nr 3, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 18 § instruktionen den 24 maj 1957 (nr 165) för riksdagens ombudsmän;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 58 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472);

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statlig krigsförsäkring; och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1959 vid dess fyrtiotredje sammanträde fattade beslut;

tredje lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 25 maj 1951 (nr 286) med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Anmäldes och bordlades en av herr *Bengtson* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 511, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandels-sammanslutningen, m. m.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 14.09.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 16 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 9 och den 10 innevarande månad.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Irland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Israel för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet; samt

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster.

Ang. gällande föreskrifter rörande bevakning av militära förråd

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ANDERSSON, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Bengt Gustavssons interpellation angående

ende gällande föreskrifter rörande bevakning av militära förråd, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Bengt Gustavsson frågat mig *dels* om gällande säkerhetsföreskrifter iakttagits vid bevakningen av det militära förråd i trakten av Eskilstuna, varifrån minmateriel m. m. stulits vid ett inbrott, troligen i januari i år, *dels* om jag, för den händelse föreskrifterna iakttagits, överväger att på grund av det inträffade låta föranstalta om en översyn av gällande bestämmelser i avsikt att förebygga en upprepning. Herr Gustavsson har även hemställt om en redogörelse för gällande säkerhetsföreskrifter i fråga om bevakning av militära förråd.

Till en början vill jag erinra om att jag den 15 december förra året såsom svar på en fråga av fru Torbrink i andra kammaren lämnat en redogörelse för vad som åtgjorts för att säkerställa skyddet av militära förråd och därvid även redogjort för förrådshållningen inom försvaret och olika förrådslokalers stabilitet och motståndskraft mot inbrottsförsök. Jag anförde därvid, att förrådsförvaringen inom försvaret av vapen, ammunition och sprängämnen inte vore helt tillfredsställande, men att inom ramen för tillgängliga resurser arbeten pågick för att på snabbaste och bästa sätt förbättra situationen. Vidare framhöll jag, att man eftersträfvade att förvara denna materiel i inbrottsäkert och brandsäkert förråd, d. v. s. i berg- eller betongförråd utan fönsteröppningar och med inbrotts- och brandsäkra portar med dyrksäkra lås.

På den plats där inbrottet ägde rum finns tre förrådslokaler av betong, avsedda för permanent förvaring av ammunition. Byggnaderna saknar fönster och är indelade i från varandra avskilda förvaringsfack. Till varje fack leder en ytterdörr, tillverkad av relativt kraf-

Ang. gällande föreskrifter rörande bevakning av militära förråd

tig stålplåt. Dörrarna har dubbel låsning, nämligen som huvudlås ett fast lås av samma typ som på kassaskåp, varigenom dörren spärras med en regel upptill, en nedtill och en i framkanten, och som ytterligare låsanordning en järnbom, som låses i en krampa medelst ett starkt och dyrksäkert hänglås. Järnbommen täcker i låst läge kassaskåplåssets nyckelhål. För att forcera en på detta sätt låst dörr fordras speciella verktyg eller sprängmedel.

Anledningen till att materiel, som sålunda varit förvarad i inbrottsäkert betongförråd, likväl kunnat tillgripas är enligt vad den hittills gjorda utredningen visat, att den egentliga låsanordningen, kassaskåplåset, till den aktuella förrådslokalen vid tillfället icke var låst. Endast hänglåset var låst men detta hade forcerats genom att den krampa vari hänglåset suttit brutits loss. Även på de två andra förrådsbyggnaderna hade hänglåsens krampor brutits loss men kassaskåplåsen hade motstått ytterligare inbrottsförsök. På alla tre byggnaderna hade kramporna varit fastsvetsade i dörrkarmen men på ett sådant sätt att det varit möjligt att bryta loss dem utan större ansträngning.

Vid utredningen har vidare framkommit, att personal från Strängnäs försvarsområdestab vid besök på platsen den 13 november förra året upptäckt, att kassaskåplåset till en av förrådsbyggnadernas dörrar inte fungerat. När personalen avreste från förrådet lämnades dörren låst med enbart hänglåset. Förhållandet rapporterades till tygofficieren, som i sin tur beordrade annan person att omedelbart föranstalta om att dörrens låsanordning blev reparerad. Samma dag underrättades även ortspolisen, som åtog sig att hålla förrådsbyggnaderna under viss uppsikt tills låset blivit reparerat. En ny dörr beställdes hos fortifikationsförvaltningen men någon sådan har ännu ej levererats. I stället reparerades låset omedelbart efter upptäckten av inbrottet den 14 januari 1960.

Det kan alltså konstateras, att den stulna materielen förvarats på ett sätt

som i princip bort vara betryggande. Att den likväl kunnat tillgripas har berott på att låsanordningen till förrådet inte fungerat. Trots att detta upptäckts, har felet inte avhjälpits förrän efter två månader och då först sedan inbrott förövats i förrådet. Ansvarsfrågan är f. n. föremål för utredning såväl av militieombudsmannen som av landsfogden i länet.

Någon översyn av de allmänna bestämmelser som reglerar skyddet av militära förråd anser jag inte påkallad anledning av det inträffade. Däremot kan frågan om åtgärder för att skärpa tillsynen över bestämmelsernas efterlevnad komma att aktualiseras.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Gustavssons interpellation.

Herr GUSTAVSSON, BENGT, (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för svaret på min interpellation. Av svaret framgår att det fanns erforderliga förutsättningar för säker förvaring av de stulna sprängmedlen, men att den mänskliga faktorn brast. Då ansvarsfrågan är föremål för utredning av såväl militieombudsmannen som landsfogden i Södermanlands län, finner jag att den delen av frågan handlägges i rätt forum.

Om de bestämmelser som reglerar skyddet av militära förråd uppfyller rimliga anspråk — jag utläser ur försvarsministerns svar att så är fallet — är givetvis översyn av dessa bestämmelser inte erforderlig. Däremot finns anledning att ta fasta på försvarsministerns antydning om andra åtgärder.

Alla hoppas att ingen olycka kommer att hända och att polisen skall lyckas bringa det livsfarliga stöldgodset under kontroll. Vidare finns anledning hoppas, att både det inträffade i sig själv och försvarsministerns mycket bestämda interpellationssvar av berörda parter skall uppfattas som en larmsignal, kraftigare än den man önskat skulle ha ljudit över terrängen när de obehöriga gav sig på dörrarna.

Ang. gällande föreskrifter rörande bevakning av militära förråd

En spridd placering av dessa förråd är naturligtvis nödvändig från militär synpunkt. Maximala säkerhetsanordningar och största vaksamhet är då nödvändiga. Annars kan medel, som skall vara en fredsfaktor i orostid, lätt bli en orosfaktor i fredstid.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 36, angående ersättning till Maj-Britt Nyström m. fl.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 37, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 38, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 39, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 och 21 §§ lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske; samt

nr 41, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 23 mars 1956 (nr 73) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 42, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet motionen nr 511.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 13—21, bevillningsutskottets betänkande nr 4, bankoutskottets utlåtande nr 3, första lagutskottets utlåtanden nr 3—5, andra lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2, tredje lagutskottets utlåtande nr 1 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 4 och 5.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 40, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1960 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 512, av herr *Boheman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, m. m.;

nr 513, av herr *Eskilsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelsammanslutningen, m. m.;

nr 514, av herr *Lundström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelsammanslutningen, m. m.;

nr 515, av herr *Nilsson, Ferdinand*, och herr *Carlsson, Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, m. m.;

nr 516, av herr *Stefanson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelsammanslutningen, m. m.;

nr 517, av herr *Sunne* och herr *Hanson, Per-Olof*, i anledning av Kungl.

Interpellation om viss översyn av köplagens bestämmelser i fråga om handel med begagnade bilar

Maj:ts proposition nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, m. m.;

nr 518, av herr *Sunne* och herr *Hansson, Per-Olof*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, m. m.;

nr 519, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 30, med förslag till förordning om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.;

nr 520, av herr *Eskilsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 30, med förslag till förordning om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst m. m.;

nr 521, av herrarna *Kronstrand* och *Stefanson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 30, med förslag till förordning om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.; samt

nr 522, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 32, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att i vissa fall förordna om avvikelse från tulltaxan m. m.

Interpellation om viss översyn av köplagens bestämmelser i fråga om handel med begagnade bilar

Herr EDSTRÖM (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! I enlighet med gällande lagregler — 42 och 47 §§ köplagen — sker köp av begagnade bilar i regel i s. k. »befintligt skick» samt med skriftliga kontrakt, som utesluter efterkommande anmärkningar från köparens sida.

Man grundar sig därvid dels på bestämmelserna om full avtalsfrihet — det är en grundläggande princip i köplagen — dels på föreskrifterna i 47 § köplagen, att om köparen före köpet un-

dersökt godset eller utan giltig anledning undandragit sig att efterkomma anmaning därom, må fel, som han vid undersökningen bort upptäcka, inte sedermera av honom åberopas, med mindre säljaren svikligen förfarit.

Att säljaren förfarit svikligt är i de flesta fall ytterst svårt att bevisa, och bevisbördan ligger på köparen. Denne har ofta inga som helst möjligheter att bevisa mot säljaren motsatt uppfattning.

Genom en hovrättsdom — Kungl. Maj:ts och Rikets Hovrätts för Nedre Norrland dom den 19 september 1959 — har emellertid en hovrätt funnit sig kunna — såvitt man kan bedöma — göra ett avsteg från principen om att köparen efteråt inte må påtala fel, som han bort kunna upptäcka tidigare. Högsta domstolen har genom beslut nr 32 den 8 januari 1960 ej funnit skäl bevilja prövningstillstånd, varigenom hovrättens dom står fast.

Hovrättens dom innebär i sin tur en fastställelse av vederbörande häradsrätts dom den 23 december 1958 — DT 236/1958 — varigenom häradsrätten förklarar ett bilköp mellan bilfirman G. och bilköparen S. icke vara bindande för S. samt förpliktat bilfirman G. att till S. återbära bekommen köpeskillning mot återbekommande av bilen.

Genom denna dom har häradsrätten, sedan hovrätten och — såvitt man kan förstå — högsta domstolen — i viss mån brutit principen, att om begagnade bilar säljes i »befintligt skick», bilförsäljaren är skyddad av ovannämnda paragraf eller bestämmelse — hur dålig bilen än må vara i och för sig.

Utgången i detta mål samt det allmänna läget å bilmarknaden i övrigt — ej minst hänsynen till allmän trafiksäkerhet — föranleder frågan, huruvida det inte vore lämpligt företaga viss översyn av köplagens bestämmelser när det gäller handel med begagnade bilar och dylikt — eventuellt att bryta ut från köplagens allmänna bestämmelser viss del, som i detta avseende omfattar »småköpares» köp och rättigheter.

Genom avbetalningslagen av den 11

Interpellation om viss översyn av köplagens bestämmelser i fråga om handel med begagnade bilar

juni 1915, i vilken 4—6 §§ reviderats genom lag av den 17 april 1953, angående säljarens rätt att återtaga avbetalningsgods m. m. har skapats en i viss mån »social lagstiftning», där köparens och småköparens rätt emot säljaren — en ofta övermäktig säljare — har särskilt beaktats och där köparens rätt särskilt skyddats. Såväl köparens rätt som allmän trafiksäkerhet på vägar och gator synes motivera särskilda bestämmelser när det gäller handeln med begagnade bilar. Dessa komme i praktiken att innebära, att man inte kunde sälja begagnade bilar i hur dåligt skick som helst.

Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och che-

fen för justitiedepartementet få framställa följande fråga: Vill herr statsrådet utarbeta och för riksdagen framlägga förslag om sådana ändringar av köplagens bestämmelser när det gäller handeln med begagnade bilar, som nu berörts?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.16.

In fidem

K.-G Lindelöw

Onsdagen den 17 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 40, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1960 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 512—517 till utrikesutskottet samt motionerna nr 518—522 till bevillningsutskottet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till oförutsedda utgifter; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om ändrad ordning för vissa anslagsuppförande i statsbudgeten

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för vissa anslagsuppförande i statsbudgeten för budgetåret 1960/61.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Svärd* (I: 360) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 334), hade hemställts, dels att riksdagen måtte, med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt här vore i fråga, ur budgeten

avföra samtliga de anslagsposter som funnes upptagna i en vid motionerna fogad bilaga 1; dels att riksdagen måtte, med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt här vore i fråga, besluta, att samtliga de anslag som funnes upptagna i en vid motionerna fogad bilaga 2 skulle vara obetecknade samt minskas med vartdera en tiondedel av det föreslagna anslagsbeloppet; dels att anslag till Omkostnader hos diverse myndigheter måtte beräknas till vissa angivna belopp under andra, femte—åttonde och tionde—tolfte huvudtitlarna samt fjortonde huvudtiteln; dels att reservationsanslag till Diverse utgifter måtte beräknas till vissa angivna belopp under nämnda huvudtitlar samt tredje huvudtiteln; dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att under de avförda anslagen föreliggande medelsbehov måtte i mån av medelstillgång tillgodoses inom ramen för varje huvudtitels här ifrågavarande anslag; dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring av de administrativa reglerna beträffande omkostnadsanslag, att dessa såsom maximerade totalbelopp utan bindande specificering ställdes till vederbörande myndigheters förfogande; dels ock att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att vid varje budgetårs slut till riksdagen måtte lämnas en redovisning för användningen under förflutna budgetår av anslagen till Diverse utgifter och till Omkostnader hos diverse myndigheter.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 360 och II: 334 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade avgivits

1) av fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i *Doverstorp*, *Staxäng* och *Heckscher*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 360 och II: 334,

a) godkänna i motionerna förordad överflyttning av medel från sak- och bidragsanslag till anslag till Diverse utgifter respektive Omkostnader hos diverse myndigheter, vilken överflyttning beräknades medgiva en total minskning av medelsbehovet med omkring 10 procent;

b) godkänna i motionerna förordad ändring beträffande vissa angivna större omkostnadsanslag, vilken ändring beräknades medgiva en total minskning av medelsbehovet med omkring 10 procent;

c) hos Kungl. Maj:t hemställa, att efter utgången av varje budgetår måtte till riksdagen lämnas en redovisning för användningen under budgetåret av de i motionerna föreslagna anslagen till Diverse utgifter respektive Omkostnader hos diverse myndigheter;

2) av herrar *Boman, Ivar Johansson, Jacobsson, Sundin, Lundström, Malmberg, Ståhl* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herr *Hansson* i Skegrie, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i denna reservation angivits.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Frågan om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten har som bekant flera gånger tidigare behandlats i riksdagen. De senaste åren har frågan närmast gällt att på varje huvudtitel skulle uppföras ett gemensamt anslag till extra utgifter och diverse utgifter. Nu går motioner och reservationen nr 1 litet längre. Vi yrkar nämligen på att under olika huvudtitlar införs inte bara anslag till diverse utgifter, utan också anslag till omkostnader hos olika myndigheter.

I samband med dessa åtgärder menar vi, att man skulle komma fram till en sådan rationalisering, att anslagen skulle kunna minskas med cirka 10 procent.

Jag betonar i förbifarten att det är fråga om en *genomsnittlig* minskning.

Jag skall inte nu gå in på detaljer. Det blir ju litet envist att år efter år behandla samma ärende, men eftersom det kommer i år, måste man ju behandla det. Jag skall bara påminna om att antalet poster på driftbudgeten ständigt ökas. Det rör sig nu om bortåt 1 500 sådana anslagsposter, och en stor del av dem är ganska små, d. v. s. under 500 000 kronor.

Att den nu rådande specificeringen försvårar möjligheten för riksdagen att få en överblick och realpröva anslagen säger sig självt. Värre är det, menar jag, att både Kungl. Maj:t och de olika ämbetsverken bindes i dispositionen av medlen, de måste nämligen hålla sig inom anslagsramen för de olika delposterna. Den ganska långa tid som förflyter emellan utarbetandet av anslagsäskandena och budgetårets slut kan ju väsentligt ändra beräkningsgrunderna.

En av huvudmotionärerna har gjort en ingående utredning beträffande utfallet av de olika anslagsposterna, och det är möjligt att vi senare under debatten får exempel på den saken av en av motionärerna i denna kammare.

Av bl. a. de skäl jag här anfört anser vi det önskvärt, att sådana sakanslag, som är relativt små, sammanförs och disponeras efter hand som behovet växlar.

När det rör sig om större eller mindre omkostnadsanslag, är dessa i regel förslagsanslag, och svårigheten här gäller närmast uppspaltningen på delposter. Förskjutningar mellan olika behov kan ju uppstå under budgetåret, det har jag redan nämnt, och verk och myndigheter blir då vid nuvarande ordning bundna och har inte möjlighet att skjuta över medel från det ena anslaget till det andra. Vårt förslag går ut på dels att anslagen skall göras obetecknade, alltså maximeras, och dels att fördelningen inom omkostnadsanslagen skall ankomma på myndigheten själv. Vi anser att en förändring av budgetsystemet efter de här skisserade riktlinjer-

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

na skulle ge större frihet och ökat ansvar åt såväl Kungl. Maj:t som verksamhetscheferna.

Idén är i och för sig inte ny. Exempel från utlandet visar, att man där är inne på samma vägar.

Nu har emellertid frågan om riksdagens inflytande spelat en ganska stor roll i dessa resonemang. Detta framgår klart t. ex. av den avvikande mening, som har fogats till utskottets utlåtande och i vilket uttalande man vid upprepade tillfällen betonar risken för att riksdagens makt skall minskas, om man går fram på dessa vägar. I motionerna betonar vi dock, att den långt gående specificeringen i stället leder till motsatsen, nämligen till att riksdagen inte kan gå in i detalj och pröva anslagen ordentligt.

I motionen hänvisas också till olika möjligheter att tillgodose just riksdagens inflytande. Jag skall inte heller här gå in på detaljer. Jag vill bara nämna att det i reservationsklämman bl. a. hemställts, att Kungl. Maj:t efter utgången av varje budgetår skall till riksdagen lämna en redovisning för användningen under budgetåret av de i motionerna föreslagna anslagen till Diverse utgifter resp. Omkostnader hos diverse myndigheter.

Nu säger utskottet, att det inte är möjligt att på grundval av ett motionsyrkande ta ställning till en så vittsyftande fråga som denna. Till detta skulle jag vilja anmärka, att det dock finns detaljerade förslag i dessa osedvanligt väl genomarbetade motioner. Det finns uppräkningslistor under de olika huvudtitlarna såsom framgår av utlåtandet.

Vad sedan beträffar frågan om riksdagens inflytande kan man fråga sig hur stort detta egentligen är. De senaste två åren har riksdagen i skrivelser till Kungl. Maj:t förklarat, att den inte hade något att erinra mot att frågan gjordes till föremål för närmare undersökning genom Kungl. Maj:ts försorg. Inte heller i år har utskottet något att erinra däremot. Här finns möjligheter för riksdagen att för tredje gången be-

gära utredning och därmed visa sin makt.

Om man inte på grundval av motioner kan gå fram efter dessa linjer, hur skall det eljest gå till? Vi har för övrigt inte mindre än två utredningar, som tagit upp dessa problem. Besparingsutredningen har behandlat frågan. Den trycker först på att det skall vara fråga om anslag till likartade ändamål — för att slippa debatt om den saken påminner jag om det redan nu. I någon mån har detta tillgodoseetts genom uppdelningen i diverseposterna och omkostningsgrupperna. Besparingsutredningen har så till vida uttalat sig positivt, att den sagt så här: »Under förutsättning att anslagen är obetecknade eller på annat sätt maximerade bör härigenom på längre sikt kunna uppnås en strängare angelägenhetsgradering och därmed vissa besparingar. Möjligheterna till dylikt sammanförande av anslag bör därför beaktas i budgetarbetet.» Detta har vi inte sett av, så vitt jag förstår.

Vidare har författningsutredningen tagit upp frågan. Jag skall inte trötta med långa citat utan hänvisar till författningsutredningens betänkande av år 1958 nr 14 sidorna 26—27 och sidorna 96—97.

Jag kan dock, herr talman, inte underlåta att i någon mån citera vad författningsutredningen skriver. För undvikande av fortsatta debatter i detta sammanhang kan jag också i förbigående nämna, att det finns en reservant. Författningsutredningen skriver när det gäller decentralisering och sammanförande: »För egen del ha vi kommit till den uppfattningen att en vidgad decentralisering i detta avseende är önskvärd och möjlig.» Utredningen fortsätter: »Detta skulle närmast innebära att anslagsbestämningen i riksstaten icke borde göras fullt så detaljerad, som fallet för närvarande är, utan att, åtminstone beträffande sakanslag, det skulle vara lämpligt att sammanföra flera poster till större enheter så att ämbetsverken finge ökade möjligheter att använda anvisade medel till de ändamål, som vid

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

tiden för medelsanvändningen visade sig mest trängande. Ett starkt skäl för en sådan ökad rörlighet är att ämbetsverken förbereda sina förslag till anslags-
 äskanden omkring två år före utgången av det budgetår beräkningarna avse. Det är då naturligt att förutsättningarna för fördelningen av anvisade medel under tiden kunna ha förskjutits.»

Detta är just vad som sägs i motionerna. Jag kan kanske tillägga, att motionerna år 1958 framfördes innan detta författningsutredningens betänkande hade kommit, så det är inte fråga om något slags avskrift av detsamma.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Vi som står för reservationen nr 2 har ingenting att invända mot utskottets s. k. kläm, utan vår avvikande mening gäller motiveringen för ett avstyrkande av högermotionen.

Vi vill för det första stryka under att man så långt som det är möjligt — och det måste alltså innebära ett steg längre än vad som nu är fallet — måste försöka effektivisera den statliga förvaltningen.

Vi har emellertid i motsats till högern den uppfattningen, att man inte på det sätt som högern här föreslår kan framtagna riksdagen dess rätt att själv besluta i de olika ärendena. En sådan åtgärd skulle ju innebära att den demokrati, som vi alla tror på, i viss mån skulle beskäras.

Den föreliggande högermotionen har en viss anknytning till motioner som har väckts från såväl centerpartiets som folkpartiets sida och som i ett annat sammanhang kommer att behandlas av riksdagen. Tongångarna i dessa motioner, i den mån det gäller effektivisering och sparsamhet, hör i viss mån ihop med tankegångarna i högermotionen. Det är i anledning härav som vi velat ha en annan motivering och därmed en annan skrivning än den som utskottet här har fört fram.

Med dessa ord, herr talman, ber jag

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Det är ju inte första gången som kammaren diskuterar denna fråga; jag vill minnas att åtminstone vid två eller tre tidigare tillfällen liknande motioner om sammanslagningar och prutningar har varit uppe. Men om jag inte minns fel föreslog samma motionärer från högern i fjol att man skulle sänka anslagen med 20 procent. I år stannar man emellertid vid 10 procent. Jag vet inte, fröken Andersson, om detta får tolkas på det sättet, att man i år bara är hälften så sparsam som i fjol, eller vad det eljest kan vara som gör att man har sänkt anspråken så pass mycket som här har skett.

Jag skall gärna tillstå att jag inte är särskilt intresserad av de rent redovisningstekniska problemen, och jag skall inte gå in på alla de verkningar som det föreliggande högerförslaget kan tänkas få på de många olika områden som rymmes inom statsbudgeten. Men man kanske först bör fråga sig, vad det är för ändamål som tillgodoses inom ramen för ett omkostnadsanslag. Ja, de olika delposterna där återspeglar naturligtvis den speciella uppgift som anslaget skall fylla. Den som är intresserad kan gå till statsläggaren, där de olika delposterna finns redovisade. De delposter som avser sjukvård, bränsle, lyse och vatten är i allmänhet förslagsvis angivna, d. v. s. de är inte på något sätt begränsade, utan kostnaderna får bli vad de nu faktiskt blir när man skall värma upp lokalerna, hålla ljus till dem, svara för att anställda som är sjuka får sin sjukvård o. s. v. Man försöker beräkna dessa delposter så realistiskt som möjligt, d. v. s. man får med ledning av belastningen på anslagen under tidigare budgetår bilda sig en uppfattning om vad den kan bli under det kommande budgetåret.

Vissa andra delposter, exempelvis för städning, renhållning, publikations- tryck, inventarieanskaffning och mate-

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

rielanskaffning, är maximerade. Här har vi nog det område där man vid budgetarbetet gör den hårdaste granskningen och verkligen omsorgsfullt försöker pröva om det skall vara nödvändigt att höja anslagen. Det kan, menar jag, starkt ifrågasättas om man verkligen kan göra några besparingar för statskassan genom att sammanföra de olika delposterna till ett helt anslag, som fritt får disponeras. Det betyder ju att man går förlustig de besparingsmöjligheter som nu finns, genom att de faktiska kostnaderna på vissa delposter blir lägre än vad de har blivit beräknade till.

Sådant kan tänkas uppstå exempelvis om priserna på bränsle faller. När oljepriserna går ned, återspeglar sig detta i att förbrukningen på motsvarande delposter blir lägre än som har beräknats. I ett sådant fall skulle det, om man tillämpade det i högermotionen föreslagna systemet, naturligtvis bli möjligt för myndigheterna att använda de inbesparade pengarna till någonting annat, låt oss säga för köp av skrivmaskiner eller mattor. Eller låt oss se vad verkningarna skulle bli vid en ungdomsvårdsskola. I ett läge där man kunde göra besparingar på bränslekostnaderna — som är rätt stora vid en sådan anläggning — skulle man temporärt kunna få ökade möjligheter till andra utgifter. Men man finge också vara medveten om att, om det skulle råka bli en kall vinter, man också skulle få mindre resurser till undervisning, lek och idrott, förströelse och allt vad det kan vara. Och det är väl inte någon människa som vill påstå att man, bara för att det råkar bli kallt väder, fördenskull skall kunna bedriva verksamheten med mindre medel. Jag tror inte att man skall tillmäta förslaget i högermotionen så särskilt stor betydelse. Något rationellt betraktelsesätt ger det inte uttryck för.

Låt mig anföra ett litet exempel. Jag skall välja en mycket liten verksamhet, nämligen näringsfrihetsrådets. Där hade man för budgetåret 1958/59 ett omkostnadsanslag på 11 200 kronor. Belastningen på detta anslag blev emellertid

bara 7 300 kronor. Man hade exempelvis inte utnyttjat posten till sjukvård, vilken utgjorde 200 kronor, med mer än 44 kronor. Den största besparingen gjordes på delposten till reseersättningar, vilken var upptagen till 5 000 kronor. Belastningen på denna post stannade vid 1 200 kronor, därför att man det året inte hade några mål att handlägga som krävde speciellt mycket av resor ute i landet.

Enligt högerns förslag med en generell 10-procentig besparing skulle man på detta anslag kunna inbespara 1 120 kronor, medan den faktiska besparingen för statskassan ju blev över 3 000 kronor.

Jag vill inte påstå att detta exempel är karakteristiskt för statsbudgeten i allmänhet, men det bör ändå kunna ge en anvisning om att man inte bör ha någon övertro på möjligheterna att genom en sådan enkel metod, som högern här föreslår, kunna åstadkomma några verkliga besparingar. Tvärtom kommer vi i realiteten att förlora vissa av de möjligheter som finns i det nuvarande systemet att uppnå besparingar för statskassan.

Ännu allvarligare är att motionärerna tycks ha bortsett från det faktum att en mycket stor del av omkostnadsanslagen av särskilda skäl är förslagsvis betecknade. Riksdagen har helt enkelt inte velat reglera verksamheten på vissa områden genom att bestämma ett visst fast belopp i kronor och ören, utan verksamheten regleras i annan ordning, genom författningar, lagstiftning etc. Samhället har åtagit sig att svara för vissa utgifter. Anslagen för dessa ändamål är förslagsvis betecknade helt enkelt därför att man vill ha möjlighet att anpassa dem till den faktiska kostnadsutvecklingen allt under det att man följer gällande författningar.

Som exempel vill jag nämna förslagsanslagen till bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn, statens bidrag till epidemivårdsanstalter och statens bidrag till anskaffning av hörapparater. Om man skulle maximera dessa anslag — jag

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten bortser från möjligheten att man skulle reducera dem, vilket jag föreställer mig att högern inte vill göra — skulle det bli nödvändigt att samtidigt göra vissa ändringar i författningarna. Man kan nämligen inte här fixera vissa exakta belopp och samtidigt ha författningar och bestämmelser, som innebär att dessa bidragssummor från statens sida inte är begränsade till något sådant högsta belopp.

Låt mig ta ett annat exempel. På en hel del områden inom statsförvaltningen förekommer beställningsverksamhet. Vederbörande myndighet har att tillhandahålla allmänheten vissa tjänster. Myndigheten tar betalt för sina tjänster, men om verksamheten ökas tar sig detta naturligtvis också uttryck i att kostnaderna stiger. Jag tar som exempel patent- och registreringsverket, som utgör ett ganska belysande fall i detta avseende.

För budgetåret 1958/59 hade omkostnadsanslaget för detta verk upptagits till 1 323 500 kronor. Den största delposten utgjordes av anslaget till publikationstryck, som redovisades med 950 000 kronor, d. v. s. nära en miljon kronor, eller tre fjärdedelar av hela omkostnadsanslaget. Avlöningskostnaderna var upptagna med över 7 miljoner kronor. Under 1958/59 blev den faktiska belastningen på omkostnadsanslaget 75 000 kronor mer än beräknat. Hela denna ökning föll på delposten publikationstryck. Orsaken var helt enkelt att patentverket hade lyckats arbeta en del av sin arbetsbalans. Det var mycket angeläget att så skedde, eftersom det fanns långa köer av människor som väntade på att få sina patent- och andra ärenden avklarade. Det hela resulterade i att patentverket fick ökade inkomster. Verket fick in 400 000 kronor mer än vad man upptagit i inkomstbilagan till statsverkspropositionen. Inom patentverket gjorde man detta år en större arbetsinsats, förbrukade mer pengar på omkostnader men det hela resulterade också i att staten fick ökade inkomster.

Högermotionärernas metod att här vilja behandla alla anslag lika utan hän-

syn till vad som i det enskilda fallet är naturligt och rimligt anser jag vara felaktig. Man måste nödvändigtvis ta hänsyn till vad som ytterst ligger bakom den hittills tillämpade ordningen med förslagsvis betecknade anslag.

Vi motsätter oss från utskottets sida naturligtvis inte alls en viss sammanslagning av anslag, om det gäller likartade och närliggande områden. Men det kan inte vara rationellt att inom de olika huvudtitlarna utan vidare bunta ihop det ena anslaget med det andra på sätt som högern här tänker sig. Det kan enligt vår uppfattning inte leda till något gott resultat.

Låt mig ta ytterligare ett praktiskt exempel. Hur skall ecklesiastikministern kunna stanna vid att han behöver 18 miljoner kronor till omkostnader på sin huvudtitel för att täcka alla de olika behov som där finnes? Han kan naturligtvis inte ta siffran ur luften. Någon måste sätta sig ned och räkna ihop alla de olika angelägna behov som finns inom ecklesiastikdepartementets huvudtitel. Jag är övertygad om att man varken i kanslihuset eller här i riksdagen utan vidare skulle acceptera om ecklesiastikministern bara presenterade klumpsumman 18 miljoner. Vederbörande utskott skulle helt säkert kräva en närmare redovisning för de olika utgifterna. Resultatet blev bara att en tjänsteman från ecklesiastikdepartementet finge springa över till utskottet och ordentligt redogöra för vad som ryms inom den stora anslagssumman 18 miljoner.

Nog är det en stor överdrift om man, som högermotionärerna här tycks göra, föreställer sig att man genom den här föreslagna åtgärden skulle kunna åstadkomma att statsråden och tjänstemännen i kanslihuset skulle få mer tid att ägna sig åt ännu mer berikande uppgifter än att syssla med alla småposter i anslagen. Det är nog att missbedöma läget; högermotionärernas förslag skulle helt säkert inte medföra några större ändringar i detta avseende.

Av det sagda torde framgå att ett genomförande av högerns förslag inte är så enkelt som motionärerna här vill

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

göra gällande. Tvärtom har vi anledning att från riksdagens sida ställa oss ganska betänksamma mot motionärernas förslag.

Den reservation, som herr Sundelin här talade för, anser jag för min del vara tämligen överflödigt. Jag förstår inte vad man egentligen menar med den reservationen, då man ju egentligen inte har något annat yrkande än utskottet har ställt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Om nu herr Holmqvist är så säker på att det är näst intill omöjligt att göra någonting i den här frågan, varför begär då utskottet år efter år i skrivelser till Kungl. Maj:t att saken skall utredas? Det måste ju innebära att den inte är utredd.

Sedan skulle jag vilja säga några ord till herr Sundin, som ville framhålla att man från centerpartiets sida inte kan gå med på att riksdagens prövningsrätt tas bort eller minskas. Nej, men motionärerna har ju också visat på olika vägar därvidlag, som jag inte skall närmare beröra, då den frågan kanske kommer att tas upp av en efterföljande talare.

Herr Sundin säger: »Vi i centerpartiet...» Jag citerade kanske litet för långt, men jag föreställer mig att författningsutredningen har diskuterat igenom problemet, och bland dem som där står för det uttalande jag nyss citerade finns väl också centerpartister, liksom folkpartister och andra. Dessa centerpartister har tydligen en helt annan uppfattning än herr Sundin, fastän jag inte vet vilka som talar för centerpartiet.

Herr Holmqvist var förbluffad över att vi har blivit litet anspråkslösare i år och begärt bara 10 procent nedskärning mot 20 procent förra året. Det har vi gjort, och det står tydligt i motionen att vi har gjort det med tanke på att omsättningskatten sedan dess har

kommit till och fördyrat verkens kostnader. Om det nu är så alldeles omöjligt att spara, förstår jag inte varför finansministern förutsätter att verken inom ramen för de givna anslagen skall kunna klara av omsättningskatten, så att man inte på grund av den behöver höja anslagen.

Till herr Holmqvist vill jag säga, att han valde ett något olyckligt exempel när han talade om Hörselfrämjandet och hörapparater. Det står tydligt på s. 4 i motionen, näst sista stycket, att bland de anslag som skall undantagas är anslag till De blinda, till Hörselfrämjandet och liknande ändamål.

Om det nu, som sagt, är så omöjligt att spara, så begriper jag inte varför finansministern år efter år i skrivelser till verken uppmanar dem att spara. Antingen går det att spara eller också går det inte att spara.

Herr HOLMQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall först be om ursäkt för att jag i slutet av mitt förra anförande råkade nämna herr Sundelin. Jag avsåg alltså inte herr talmannen — om jag inte minns fel förde herr talmannen förra året utskottets talan i denna fråga — utan jag avsåg herr Sundin.

Till fröken Andersson vill jag säga, att nog är det väl skillnad på utskottets ställningstagande och den mening som motionärerna anför. Vad vi har föreslagit kan i stort sett sägas sammanfalla med vad besparingsutredningen har sagt, d. v. s. att man när det gäller omkostnader till likartade ändamål kan tänka sig att sammanföra dem till större enheter. Det har också vid vissa tillfällen skett, att man slagit samman ett par tre anslag till ett större anslag, och det tror jag inte någon haft något att invända mot.

Fröken Andersson har tydligen inte kunnat hålla reda på vad syftet är med högermotionen. Den innebär å ena sidan en sammanslagning och å andra sidan att man frångår metoden att ha anslagen förslagsvis betecknade och övergår till att ha maximerade anslag. Det

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

var i det sammanhanget jag talade om anslagen till Hjälpfrämjandet o. s. v. Jag anser att dessa anslag icke kan vara obetecknade, om man samtidigt har kvar de författningar, som anvisar möjligheten att det skall kunna bli betydligt större kostnader. I sådana fall tvingas man ju att komma tillbaka till riksdagen för att genom tilläggsanslag få dessa ändamål tillgodosedda. Men inte är det väl ändå på det sättet, fröken Andersson, att vi skall göra det hela ännu mera krångligt än vad det i verkligheten är och stå inför risken att få lov att behandla en mängd frågor i efterhand och ge tilläggsanslag, i den mån man har upptäckt att inte resurserna har räckt till?

Herr SUNDIN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har, fröken Andersson, bara återgivit uppfattningen om denna högermotion och reservanternas ställningstagande till den, nämligen — jag upprepar det — den svårighet när det gäller demokratiens anda, som kommer att bli följden när det gäller riksdagens ställningstagande till och bedömande av de olika frågorna.

Sedan vill jag, herr talman — jag har lovat att bara använda en minut, och det skall jag hålla — till fröken Andersson säga, att jag inte behöver hänvisa till eller forska i någon utredning om demokratiens begrepp, ty de har jag inom mig och försöker att leva därefter.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall också bara ta en minut i anspråk, och jag skall inte gå in på herr Holmqvists resonemang. Jag vill bara säga, att det här bara hänvisas till själva principen om besparingar när det gäller Hjälpfrämjandet o. s. v.

När herr Sundin kanske gör det hela mera pompöst än vad det behöver vara och talar i demokratiens heliga namn, vill jag fråga honom, om han tror att demokratin är av mindre betydelse och

valör i t. ex. Storbritannien, Förenta staterna och Nederländerna, ty där tillämpas ett system liknade det vi här föreslår.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Jag har begärt ordet, herr talman, eftersom jag råkar vara motionär i denna fråga andra eller tredje året och har utgått från att diskussionen skulle bli ganska intressant.

När man lyssnar till herr Holmqvist får man närmast det intrycket att hans resonemang grundar sig på den oriktiga föreställningen att en statsverksproposition är ett verkligt noggrant aktstycke då det gäller att bedöma medelsåtgången. Och då man lyssnar till herr Sundin — mot vilken jag i detta fall har ett mera förlåtande sinnelag, kanske på grund av hans ringa antal riksdagsår — får man intrycket att han tror att riksdagen har ett väsentligt reellt inflytande då det gäller budgetens utformning; och på de vägarna har han kommit fram till sina något patetiska ord om demokratin i detta sammanhang.

Om vi tänker det allra minsta på det material, som ligger till grund för en statsverksproposition, måste vi väl ändå ha klart för oss att detta material ingalunda är aktuellt. Ämbetsverken måste börja sitt petitaarbete på sommaren, eftersom departementen skall ha äskandena tillgängliga mycket tidigt under hösten. Det betyder att när ett centralt ämbetsverk gör sina framställningar om anslag för budgetåret 1960/61 har det inte ens alltid tillgång till budgetredovisningen för 1958/59. I sådana fall känner verket inte exakt till belastningssiffrorna för senare tid än, som i detta exempel, budgetåret 1957/58. Härav framgår ganska klart att redan det material, som petitaskrivelserna grundar sig på för jämförelser, är otillfredsställande.

Sedan sker ju petitagranskningen först i fackdepartementet, men med åren har ju finansdepartementet fått ett ökat inflytande. Statsverkspropositionen måste göras klar i ganska god tid före årets utgång med hänsyn till att den skall

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

tryckas och vara klar i början av januari. Vid behandlingen i departementet är väl budgetredovisningarna i huvudsak färdiga, men sedan tillkommer en annan sak. I finansdepartementet har man visserligen sökt att så långt möjligt åstadkomma en specialisering hos dem som granskar verkens framställningar om anslag, men det är ändå i viss utsträckning tillfällig arbetskraft som användes. Var och en får specialisera sig på sitt lilla gebit, och det innebär att också överblicken och avvägningen kommer att bli bristfällig.

Faktiska förhållandet är alltså att de centrala verkens framställningar om anslag delvis grundar sig på gammalt material och att framställningarna göres ungefär två år innan det budgetår tar slut, vilket framställningarna avser. Statsverkspropositionen grundar sig på ett något färskare material, som dock även det är förlegat och avser ett utgiftsår, som slutar ungefär ett och ett halvt år efter det att statsverkspropositionen är tryckt. Vår nuvarande budgetteknik innebär alltså att man inte kan begära att bedömningarna om medelsbehovet skall vara riktiga.

Sedan får vi anslagsfrågorna till behandling i riksdagen. Och då vill jag fråga dem som har erfarenhet av budgetarbetet här: Vilka större möjligheter än ämbetsverken och Kungl. Maj:t har vi egentligen att åstadkomma en bedömning t. ex. av ett omkostnadsanslag? Förra riksdagen fattade 1 547 anslagsbeslut och gjorde ändringar endast i två fall. Både med hänsyn till det material, som vi har till förfogande, och med hänsyn till mängden av anslagsfrågor är det självklart att riksdagen, så som budgetarbetet är organiserat hos oss, inte kan utöva ett reellt inflytande, som svarar mot de formella befogenheterna. Herr Sundin tycks tro, att riksdagens makt kan utövas i och med att den formella möjligheten finns att behandla små, små anslagsfrågor. Det var en gång så att denna formella möjlighet bättre motsvarades av reella prövningsmöjligheter. På den tid då statsbudgeten inte omfattade mer än kanske tjugondelen av vad den

nu omfattar hade man tid till sådan prövning och då var förutsättningarna större.

Jag ber att få lämna några exempel som belyser att budgetutfallet inte blir sådant som man beräknat. Redan omkostnadsanslaget för t. ex. socialdepartementet belyser svårigheterna. En jämförelse mellan det inom departementet beräknade omkostnadsanslaget för 1958/59 och budgetredovisningen för samma år ger nämligen vid handen att man felbedömt anslagsbehovet med inte mindre än 25 procent. Går vi sedan till socialstyrelsen, finner vi en felbedömning av omkostnaderna för arbetsdomstolen på över 40 procent. När det gäller förlikningsmannainstitutionens omkostnader är felbedömningen ungefär 50 procent. Omkostnadsanslagen för nykterhetsvården visar felbedömningar på mellan 36 och 20 procent. Alla dessa siffror gäller omkostnadsanslag under 500 000 kronor. Herr Holmqvist nämnde ecklesiastikdepartementet, och där kan jag för samma sak nämna som exempel en differens på 21 procent då det gäller yrkesskolöverstyrelsens omkostnadsanslag och inte mindre än 50 procent då det gäller konstfackskolans.

Vi kan sedan se efter hur utfallet samtidigt blev i fråga om andra anslag än till omkostnader, anslag understigande 500 000 kronor. I socialhuvudtiteln finns mycket betydande felbedömningar. För budgetåret 1958/59 fanns sålunda på en så relativt liten post som reservationsanslaget till uppförande och inrättande av barnhem en reservation på nära 326 000 kronor. På anslaget till inrättande av inackorderingshem m. m. förelåg en differens på närmare 59 000 kronor. Reservationen på anslag till viss upplysningsverksamhet angående vissa byggnadstekniska frågor uppgick till nära det dubbla anslagsbeloppet. Jag nämner detta som exempel på felbedömningar i fråga om reservationsanslag eftersom vi i statsutskottet — i viss motsättning till praxis i jordbruksutskottet — brukar fylla på reservationsanslagen i den mån vi räknar med att medel skall gå åt under kommande budgetår.

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

Jag kan ta ett annat exempel, också från socialdepartementet, som gäller ett sådant omstritt anslag som till försöksverksamheten rörande daghem. Anslaget är uppfört med 100 000 kronor. Det blev en reservation på nära 86 000 kronor. Det är onödigt att dra fram ytterligare exempel. Men om man sammanfattar övriga anslag under 500 000 kronor inom socialdepartementet visar det sig att därvidlag situationen felbedömts med å ena sidan cirka 20 procent och å andra sidan ett par, tre procent. När det gäller anslag understigande 500 000 kronor på ecklesiastikdepartementets huvudtitel finner man felbedömningar på 30 procent, 25 procent, 20 procent o. s. v. Slår man ihop alla de bidrag, under 500 000, som utgår där, finner man att felbedömningen åt ena hållet uppgår till cirka 40 procent.

Alla dessa exempel visar ju att med den nuvarande budgettekniken har inte statsverkspropositionen och än mindre riksdagens behandling av den gett ett resultat som är något så när tillfredsställande i fråga om exakthet.

Huvudfelet i vår budgetteknik är att behovsprövningen är för långt åtskild i tiden från anslagens användning. Det förslag, som reservanternas nu förordar, innebär ju att den verkliga behovsprövningen skall skjutas närmare användningstidpunkten. Pengarna får ställas till Kungl. Maj:ts förfogande på grundval av det otillräckliga material som föreligger, då riksdagen behandlar anslagsfrågan, men den verkliga behovsprövningen får företas av Kungl. Maj:t och förläggas till det år då pengarna faktiskt skall användas. Den makten anser jag nog att man måste ge Kungl. Maj:t, oavsett vilken regering som sitter.

Den nuvarande detaljredovisningen har en annan nackdel. Herr Holmqvist försökte måla den lede på väggen och talade om att man ju inte kan undgå att hålla lokalerna varma, att man måste se till, att de städades, och allt sådant där, och han menade att här fanns en oviss faktor som det var omöjligt att behärska. Han ansåg också att i och med att det anvisades ett klumpanslag och detta

gjordes obetecknat så kunde man komma i svårigheter. För det första menade herr Holmqvist, att man inte skulle kunna åstadkomma några besparingar att tala om genom den föreslagna ordningen, och för det andra trodde han att katastroflägen kunde uppkomma. Intendera är riktigt. Ett tillräckligt stort omkostnadsanslag erbjuder ju variationsmöjligheter. Man kan ju väga utgifterna mot varann, avgöra vad som är mera viktigt och mera angeläget och vad som är mindre viktigt och mindre angeläget. Därtill kommer att om ett katastrofläge skulle inträffa så kan man reda sig med precis samma budgetteknik som vi nu tillämpar — fastän vi i viss utsträckning har förslagsbetecknande anslag — och anlita anslag för extra utgifter.

Detaljbehovsprövningen och detaljredovisningen för den nackdelen med sig att både Kungl. Maj:t och verkscheferna hindras att bedöma vad som är viktigt och vad som är mindre viktigt, och verkscheferna lockas att utnyttja varje anslag — annars löper de risken att anslaget sänks. Verken har ju också vant sig vid att hugga till i sina äskanden för att vara på den säkra sidan. Jag förmodar att finansministern därvidlag har samma uppfattning som jag, eftersom han enligt förljudande har prutat ungefär en miljard kronor på vad verken begärt för det budgetår som börjar den 1 juli i år. Uppspaltningen i små anslag binder verkscheferna och hindrar dem att genomföra en bättre planläggning. Jag är inte rädd för att ge både Kungl. Maj:t och verkscheferna ökat inflytande i dessa sammanhang, givetvis förutsatt att detta förenas med ökat ansvar. Det resonemanget talar såvitt jag förstår för att det är fördelaktigt att föra samman en del anslag.

Nu tror jag väl att jag har gjort klart också för herr Sundin att hans uppfattning, att riksdagens inflytande härigenom på något sätt skulle läderas, tyder på en något bristfällig kunskap om hur en svensk statsbudget egentligen kommer till.

Herr Holmqvist nämnde patentverket som ett exempel på hur illa det kunde

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

gå om högermotionen skulle bli bifal- len. Han påpekade att patentverket hade hand om uppbörd och att uppbördens omfattning också kunde påverka om- kostnadsanslagens omfattning. Det är sant, men om herr Holmqvist tittar på budgetredovisningen just för 1958/59 och just för patentverket, finner han att felbedömningen därvidlag begränsar sig till cirka 5 procent, medan vi hos en hel del andra verk, där uppbörd icke förekommer, har 20, 30, 40 och i vissa fall upp till 50 procent felbedömning. Exemplet var alltså ur den synpunkten litet illa valt, och dessutom finns det ju — liksom beträffande andra verk med uppbörd — säkerhetsventiler, som jag tidigare har antytt.

Jag tycker nog, herr talman, att herr Holmqvist egentligen var mera negativ än utskottets majoritet. Visserligen har utskottet visat ett rätt svalt intresse — det säger nu tredje året i rad att det har »ingen erinran mot» att Kungl. Maj:t gör en utredning — men herr Holmqvist var ju så angelägen att måla den lede på väggen och gjorde det med så starka färger, att han tydligt nog helst såge att det inte gjordes någon undersökning, eftersom han redan har talat om att han betraktar denna väg som ofram- komlig.

Efter detta konstaterande skulle jag emellertid vilja säga, att både besparingsutredningen och författningsutred- ningen har varit inne på vår tankegång. Det kanske inte är riktigt fint att på- minna om besparingsutredningen i sam- manhanget, eftersom dess centerpartis- tiske ledamot har övergivits av sina egna och ett liknande öde, att döma av stats- verkspropositionen, förefaller ha drab- bat även de socialdemokratiska leda- möterna av denna utredning.

Varför inte i det läget slå hårdare på vad fröken Andersson redan har citerat från författningsutredningen? Där rå- kade en högerman vara den ende reser- vanten mot det förslag som vi nu har framfört här. Alla de övriga ledamö- terna i författningsutredningen var inne på vår linje, så där har ju utskottet ett

stöd, om det ville vara litet mera posi- tivt.

Så kanske jag skall sluta med att vän- da mig igen till herr Sundin, som hål- ler på riksdagens makt. Utskottet skri- ver om vårt förslag, att det inte har någon erinran att göra mot att Kungl. Maj:t utreder den här frågan, och det finns två kommittéer som har givit sin rekommendation. Vore det inte ett till- fälle för riksdagen att visa mera reell makt än vad som kan visas då det gäl- ler statsverkspropositionens behandling i riksdagen, om riksdagen nu gör en be- ställning hos Kungl. Maj:t, ifall den inte utan vidare kan svälja reservationen?

Jag ber att få biträda yrkandet om bifall till reservationen.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Jag ber först att få tacka herr Bergh för den lektion som jag alldeles nyss har fått. Jag vill i sam- manhanget säga, att jag har all aktning för alla de många och berikande riks- dagsår, som herr Bergh har bakom sig, och jag lovar att jag i den mån jag kan skall försöka lära även av honom i fort- sättningen.

En gång för inte så länge sedan läs- te jag någonting ur Jesu Syraks bok. När nu herr Bergh angripit mig och centerpartiet i den här frågan, så vill jag med all artighet returnera förebrå- elsen till herr Bergh med ett uttryck ur denna bok som slog mig när jag gick fram till talarstolen. Det lyder: »Jag skröt av vett och dygd om rätt, när fres- telsen därtill var fjärran.»

Jag har all uppskattning för herr Bergh även då han säger — vilket även jag förstår efter de få år jag har varit i riksdagen — att det är väldigt svårt för riksdagen att ha något större inflytan- de på statsbudgetens utformning. Men för mig ter det sig ändå rätt underligt om man enligt högerens förslag kan öka riksdagens inflytande. Det måste väl i rimlighetens namn bli så, om vi in- förde ett sådant förfaringsätt, att de ära- de riksdagskvinnorna och riksdagsmän-

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

nen i efterhand fick läsa om vad som har skett, så hade man därmed minskat riksdagens inflytande.

Allra sist, herr talman, vill jag ta upp vad herr Bergh sade strax innan han slutade sitt anförande, nämligen att han hoppades att han nu hade gjort klart för herr Sundin hur de här tingen hängde ihop. Om jag inte är alldeles fel underrättad — och i så fall skall jag gärna inför kammaren ta tillbaka vad jag nu skall säga — så har det förslag, som herr Bergh nu talat för, tidigare framförts i en partimotion från högern, men i år är motionen undertecknad av enstaka riksdagsmän. När högern nu har fallit ifrån denna geniala tankegång och överlämnat den åt enskilda riksdagsmän, så ansluter jag mig ju till de högerriksdagsmän, som har fallit ifrån, och då måste jag väl, herr Bergh, befinna mig i väldigt gott sällskap.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr Sundin läser tydligen handlingarna mycket noga, eftersom han har uppmärksammat att detta inte är en partimotion. Jag tror för min del, att det spelar mycket liten roll vilket det är. Jag förmodar att herr Sundin lagt märke till att samtliga högermän i statsutskottet ställt sig som reservanter till förmån för motionen. Vidare kanske jag får påpeka med anledning av herr Sundins citat, att Syraks bok tillhör de apokryfiska böckerna, som man inte skall fästa så stort avseende vid. Sedan vill jag övergå till viktigare saker.

Herr Sundin antydde igen, att vi genom att ge Kungl. Maj:t och verkscheferna större befogenhet och större ansvar i realiteten skulle komma att minska riksdagens inflytande i budgetfrågor. Detta resonemang förutsätter, att riksdagen får sådant material till sitt förfogande, att den, om den vill, verkligen kan utöva ett starkt inflytande. Jag har försökt visa, att möjligheterna till detta som vår budgetteknik är utformad tyvärr är påfallande små.

Ett annat förhållande, som herr Sundin också torde uppmärksamma, är att när riksdagen beviljar ett anslag så innebär detta att det ställs till Kungl. Maj:ts förfogande, men Kungl. Maj:t har ingen skyldighet att förbruka anslaget. Att det ställs till Kungl. Maj:ts förfogande innebär endast att Kungl. Maj:t disponerar det. Om herr Sundin skulle göra ett stickprov på hur anslagstilldelningen till verken tillgår, så skulle han finna, att Kungl. Maj:t utnyttjar denna befogenhet så, att det icke alltid ställer det som riksdagen har anvisat till ämbetsverkens förfogande. Detta har en och annan gång skett under sådana former, att det har föranlett diskussion i riksdagen.

Följaktligen är det inte några revolutionerande nyheter, som vi här föreslår. Jag tror nog att herr Sundin så småningom — läraaktig som han är — kommer in på samma tankegångar som vi.

Herr HOLMQVIST (s) kort genmäle:

Herr Bergh sade, att jag målade den onde på väggen och att jag skulle ha talat om katastrofer. Han talade vidare om felbedömningar.

Herr Bergh är inte bara förtjust i att tala, han är också förjust i målade meningar, och här tror jag att orden rusade iväg utan att tanken hann med. Vad herr Bergh sade i sitt anförande gav väl i långa stycken egentligen stöd för vad jag pläderat för. När han påpekar den långa tid som förflyter från det stadium, när verken gör upp sina petitaäskanden på sommaren, och fram till det att den nya budgeten träder i kraft den 1 juli nästa år, ger det snarare anledning att säga, att vi inte absolut kan vara säkra på att det går att fixera beloppen långt i förväg. Med den metod vi nu har, genom vilken det ges möjlighet att korrigera vad herr Bergh kallade för felbedömningar, kan man dock bemästra detta problem.

Vidare tror jag faktiskt, att herr Bergh underskattar de medhjälpare som finansministern har. Det är lätt att säga,

Om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

att det är folk som tillfälligt sysslar med detta arbete, men jag vill erinra herr Bergh om att det finns tre eller fyra byråchefer med tio till tjugo års erfarenhet av statsverksamhet som är ansvariga för arbetet. Att de vid sin sida har ett antal kanslisekreterare, som inte stannar på dessa platser i evighet utan så småningom får andra uppgifter, är naturligt. Men jag tror inte att herr Bergh skall ha något större bekymmer för att det saknas sakkunskap när det gäller att bedöma dessa frågor i vare sig finansdepartementet eller kanslihuset i övrigt.

När därför herr Bergh talar om felbedömning gör han det utan att ge exempel på vad som föranlett felet vid bedömningen. Jag gav ett exempel på hur utfallet kan bli ett annat än man föreställt sig och jag valde att ta näringsfrihetsrådet för att beskriva, varför belastningen har blivit mycket lägre än som svarade mot yrkandena. Inte vågar väl herr Bergh eller någon annan i förväg säga, att det inte kommer att bli några medel över på verksamheten. Materialet är inte av den karaktären. Man kan ju aldrig på förhand säga, att nästa vinter kommer att bli mild — det är omöjligt att säga det i förväg! Men att under sådana förhållanden tala om en felbedömning, som skulle kunna deklaras de tjänstemän, som sysslar med budgetarbetet, tycker jag är alldeles oriktigt.

Herr Bergh sade, när han försökte spetsa till det hela, att jag skulle ha talat om »katastrof». Jag råkar, herr Bergh, ha här på mitt bord »Historisk statistik för Sverige». Den visar bland annat väderlekens utveckling under de senaste tvåhundra eller trehundra åren, och jag skulle vilja överlämna den till herr Bergh för att han skall kunna se, att det kan vara ganska stora växlingar från ett år till ett annat. Det är ändå detta banala faktum, som jag här har talat om, ty det är sådana ting och många andra som spelar in när det gäller de kostnader som faktiskt kommer att uppstå. Det är någonting som vi inte borde vara överraskade av.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Holmqvist förbiser såvitt jag förstår, att om man har ett obetecknat anslag, hopfört av mindre anslag till ett, och lämnar möjlighet för verkcheferna att laga efter läglighet, så befrämjar man sparsamhet. Det är självklart, såsom herr Holmqvist säger, att kostnaderna för bränsle, städning, sjukvårdsersättning m. m. måste betalas. Nu har vi budgeten uppspaltad i en massa små anslag, som ju verkcheferna naturligen anser att de måste förbruka — starka krafter föreligger alltid för att anslagen skall förbrukas, och man törs ibland inte låta bli att göra detta, eftersom man då riskerar att få dem sänkta i fortsättningen. Men skulle de ha större frihet att förfoga över anslagen, skulle de ha ökade möjligheter att — även med dessa variationer i fråga om väderlek, sjukvård o. s. v. — hålla sig inom anslagets ram och göra besparingar.

Så borde jag väl också för att inte bli missförstådd säga, att jag inte alls avsett att rikta klander mot de duktiga människor som sitter i kanslihuset och sysslar med statsverkspropositionen. Vad jag har sagt är att det, såsom budgettekniken är utformad, är omöjligt att på grundval av föreliggande material åstadkomma någotsånär exakta kalkyler.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att, utom beträffande motiveringen, till vilken han ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves, hade i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bergh, Ragnar, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter

Ang. bidrag till inrättande av pensionärshem
 given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas oförändrat, dels ock att utskottets motivering skulle godkännas med den ändring, som föreslagits i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets yttrande oförändrat vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 15 oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes omröstning-

en genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3

Ang. bidrag till inrättande av pensionärshem

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hjalmar Nilsson m. fl.* (I: 160) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Norrköping m. fl. (II: 236), hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att till Bidrag till inrättande av pensionärshem måtte anvisas ett belopp av 5 000 000 kronor på tilläggsstat för budgetåret 1959/60.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 160 och II: 236, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid förevarande punkt hade reservation anförts av herr *Thun*, fru *Wallentheim* samt herrar *Söderberg*, *Pettersson* i Degerfors, *Thapper*, *Persson* i Växjö, *Lundqvist* i Trollhättan och *Johansson* i Norrköping, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 160 och II: 236, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till inrättande av pensionärshem å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor.

Ang. bidrag till inrättande av pensionärshem

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Som framgår av den till statsutskottets utlåtande fogade reservationen har bostadsstyrelsen ansökningar inne om utbetalning av redan beviljade — märk väl: redan beviljade — bidrag till pensionärshem på tillsammans 8,5 miljoner kronor. Om kammaren följer utskottsmajoritetens förslag innebär detta att en mängd kommuner i vårt land får vänta i flera år, innan de får ut de bidrag som blivit lovade dem, när de en gång började bygga sina pensionärshem. För dessa kommuner betyder detta höga räntekostnader, som i realiteten innebär att de statsbidrag de räknat på till sitt värde väsentligt reduceras, när de en gång utbetalas.

Ja, men det är ju ingenting ovanligt, kanske någon kommunalman i kammaren just nu tänker. Nej, förvisso inte. Tyvärr är det en alltför vanlig situation för våra kommunalmän landet runt, att de får se i den s. k. långkikaren efter utlovade statsbidrag. Flera sådana här frågor kommer på kammarens bord. Om någon tid får vi bl. a. att behandla frågan om statsbidrag till lantushålls- och lantmannaskolor. Med den nu föreslagna medelstilldelningen i det avseendet kommer väntetiden för landstingen att stiga till cirka femtio år innan statens löften kommer att infrias.

I fråga om bidrag till kommunernas vatten- och avloppsföretag råder också en mycket väsentlig eftersläpning. I årtal får kommunerna vänta på att staten skall infria sina utfästelser. Många av kommunerna måste under väntetiden låna pengar till höga räntekostnader. Följden härav blir höjda uttaxeringar, som på grund av den proportionella kommunalskatten hårdast drabbar de små inkomsttagarna.

Under de senaste åren har aktierna på aktiebörsen stigit oavslått. Men med den utveckling som ägt rum när det gäller statsbidragen till kommunerna har statens aktier ute hos vårt lands kommunalmän sannerligen inte kommit att stå så högt i kurs just nu. Skulle en privatperson vara så vårdslös med att inlösa utställda växlar som staten är med

att infria sina utfästelser, skulle han få massor med protester på halsen och flitigt figurera i »Justitia». Det är på tiden att statsmakterna söker återställa förtroendet och ser till att de statsbidragsutfästelser de påtar sig verkligen blir infriade inom rimlig tid.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Thun m. fl. avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Hjalmar Nilsson (s)*, *Grym (s)*, *Olsén (s)*, *Ferdinand Nilsson (cp)*, *Anderberg (s)*, *Georg Carlsson (cp)*, *Elmgren (s)*, *Dahl (s)* och *Thun (s)*.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Även jag skulle kunna instämma med dem som säger att vad som här sker med bidragen till inrättande av pensionärshem inte är bra. Reservanternas företrädare talade om att detta inte är det enda område, där utbetalningen av statsbidrag inte sker i den takt som bidragstagarna önskar, utan att det finns flera sådana områden. I reservationen står: »Då utskottet anser att staten utan onödig tidsutdräkt bör infria de förbindelser den iklätt sig i form av beviljade pensionärshemsbidrag — — —.» Detta anser jag vara riktigt, och det finns ingenting i sak att invända däremot.

De sifferuppgifter som herr Söderberg lämnade är riktiga. Sakläget är att om vi bifaller reservanternas yrkande måste vi påta oss en utgift på 5 miljoner kronor på driftbudgeten för innevarande budgetår. Vi har ansett att Kungl. Maj:t bedömt det hela rätt, när Kungl. Maj:t sagt att vi inte har råd till detta. Den avvägning som Kungl. Maj:t har gjort är inte behaglig att göra, och den är inte heller behaglig att göra för tredje avdelningen inom statsutskottet — såväl i denna som i andra likartade frågor. Vi måste liksom reservanternas finna oss i att det finns kommuner som får vänta på bidrag och som får vidkännas höga räntekostnader, ty även reservanternas vinkar med kalla handen åt 3,5

Ang. bidrag till inrättande av pensionärshem

miljoner kronor som »små och fattiga kommuner» inte får sig tilldelade, då reservanterna yrkar på ett anslag av 5 miljoner kronor i stället för 8,5 — den siffra som det nu är fråga om.

Sedan är det inte på det sättet, som herr Söderberg sade, att kommunerna får vänta flera år på dessa pengar. Vi har snart att behandla nästa budgetårs anslag, och vi skall då — om jag inte minns fel — behandla ett förslag om anvisandet av 10 miljoner kronor för nästa budgetår för ifrågavarande ändamål. Då kommer den sump som finns på 8,5 miljoner kronor att kunna renas upp om fyra månader, och alltså inte om flera år.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Det sägs ju klart och tydligt att staten påtagit sig dessa kostnader. Vi reservanter anser, att har staten åtagit sig att betala ut statsbidrag, då måste man från statsmakternas sida vara på det klara med att man inte kan fortsätta metoden att låta kommunerna vänta många år — ända upp till ungefär femtio år som det blir när det gäller lantushållsskolorna, om man skär ned bidragen från två miljoner kronor först till en miljon kronor och sedan till en halv miljon kronor — innan de utfästelser som getts kommer att infrias. Det är den metoden, som kommunalmännen landet runt så starkt reagerar mot, herr Bergman!

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Jag vill bara anföra ett par synpunkter på denna fråga. Herr Bergman gör gällande att vi inte har råd med de fem miljoner kronor det här gäller. I den stora omslutning, som vi skall besluta om på vårkanten, kommer vi nog att fråga oss, om vi verkligen inte har råd att anslå fem miljoner kronor för att avveckla hela statsbidragsgivningen på detta område. Det har ju trätt i kraft nya bestämmelser, vilka innebär att de som hädanefter bygger pensio-

närshem får sina kostnader täckta enligt bestämmelserna om tertiär- och tilläggsån. Vad det här gäller är sålunda att försöka avveckla eftersläpande bidrag enligt tidigare beslutade regler.

Det är en annan sak som bör framhållas i detta sammanhang. Många kommuner här i landet har satt i gång att bygga pensionärshem för att avhjälpa en viss arbetslöshet inom byggnadsarbetarkåren. Man får en påstötning från länsarbetsnämnden och arbetsmarknadsstyrelsen om att planlägga arbeten för att hjälpa upp ett besvärligt sysselsättningsläge. Många kommuner har därför kanske drivit fram byggandet av pensionärshem något tidigare än de eljest skulle ha gjort. Resultatet blir att kommunerna får ställa sig i kön av lånesökande men går i förtur när det gäller att skapa sysselsättning.

Jag undrar om man kan handla mot kommunerna på detta sätt när det gäller tillhandahållande av statsbidrag. Det finns inte heller skäl att dra fram övriga områden där utbetalningarna av statsbidrag släpar efter, t. ex. vatten- och avloppsanläggningarna. Herr Bergman berörde just det området. Men vi fattade ju i fjol beslut om nya bestämmelser för statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar, vilket i realiteten innebär att kommunerna får betala fiolerna när det gäller att ta igen den eftersläpning som råder på detta område. Riksdagen har alltså fattat beslut i den frågan, och eftersläpningen kommer väl att utjämnas om ett antal år. Men här är det bara fråga om att förskjuta utbetalningarna av bidragen till pensionärshemmen. Jag tycker inte att det är riktigt att handla på det sättet, allra helst som det här är fråga om en summa som inte är av den storleken att den bör avskräcka från att utbetala hela beloppet till kommunerna.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Det är väl riktigt, att vi inte har delade meningar i själva saksfrågan, utan det är fördelningen av bidragsmedlen mellan innevarande och nästa budgetår det gäller.

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande

Jag vill säga till herr Hjalmar Nilsson, att de 8,5 miljonerna inte utgör hela summan utan endast motsvarar de pensionärshem, som är färdiga och för vilka bidragsansökningar avgivits. Det kvarstår nämligen ett belopp av ungefär 28 miljoner kronor, men detta gäller pågående byggen som inte beräknas vara avslutade förrän efter budgetåret 1960/61. Vi har alltså att räkna med sådana här anslag en tid framöver.

Den historieskrivning som herr Hjalmar Nilsson här lämnade är nog inte alldeles riktig. Man kan väl inte göra gällande, att länsarbetsnämnderna har pressat på kommunerna för att få i gång dessa byggnadsarbeten. Det är tvärtom så, att när man beslöt att avveckla de gamla reglerna — som upphörde att gälla den 1 januari 1959 — så framfördes genom riksdagsmotioner krav på utökningar av den ram som Kungl. Maj:t ansett vara behövlig, och man gjorde gällande, att det var så många kommuner som hade färdigprojekterat pensionärshem och som ville uppbära bidrag enligt de gamla reglerna. Man visste då att det rådde samsättningsvarigheter, och så anfördes även de för att få igång byggena. Felet gjordes alltså då man vidgade ramen.

Man kan komma till rätta med frågor av det här slaget genom att antingen fastställa en snävare ram och se till att man inte sätter i gång flera arbeten än man har råd till eller också skaffa inkomster, som kan täcka kostnaderna, eller slutligen gå den väg som här har skett. Det är alltså ett slags medelväg som utskottet har gått, och det är samma slags medelväg som reservanterna har gått, när de yrkar på ett anslag av 5 miljoner kronor, vilket rätteligen borde vara 8,5 miljoner kronor.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklara-

de herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Söderberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 16 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Söderberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningsens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 36.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

*Punkten 4***Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande**

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte

a) medgiva, att under budgetåret 1959/60 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 805 000 000 kronor;

b) till Lånefonden för bostadsbyggande å tilläggsstat II till riksstaten för

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande

budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 000 kronor.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat följande:

»Den av Kungl. Maj:t föreslagna utvidgningen av medelsramen för den preliminära långivningen innebär, att det bostadsbyggnadsprogram, som fastställdes vid fjolårets riksdag, utvidgas från 63 000 till 68 000 lägenheter. Ökningen betingas av att den av arbetsmarknads-situationen påkallade relativt stora igångsättningen av nya byggnadsföretag under andra halvåret 1959 tagit en avsevärd del av låneramen i anspråk. Vad som återstår av ramen medger därför inte en tillräckligt stor igångsättning under instundande vår. Med hänsyn härtill anser sig utskottet böra tillstyrka den av Kungl. Maj:t föreslagna omräkningen av medelsramen.»

Reservation hade anförts av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Heckscher* och *Bohman*, vilka ansett att i utskottets yttrande bort införas text av följande lydelse:

»En preliminär långivning från bostadsstyrelsens sida för ytterligare 5 000 lägenheter medför anspråk på i första hand byggnadskreditiv på 150—200 milj. kronor. I nuvarande konjunkturläge är sådana kreditanspråk av inte oväsentlig betydelse. Utskottet vill fördenskull föreslå, att riksdagen vid sitt bemyndigande för bostadsstyrelsen till ytterligare preliminär långivning uttalar att riksdagen förutsätter att bostadsstyrelsen vid utnyttjandet av bemyndigandet håller fortlöpande kontakt med riksbankens styrelse.»

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Det är en tilläggsproposition som behandlas under denna punkt i statsutskottets utlåtande. I denna proposition föreslås att man skall inrikta sig på att bygga 68 000 lägenheter i stället för 63 000, som föreslogs i våras. Detta har motiverats med att man i sysselsättningsssyfte i höstas släppte loss så pass många byggen, att det befaras

bli sysselsättningssvårigheter under vintern ifall vi inte ökar bostadskvoten. Vi reserverar har inte haft något annat yrkande än om bifall i denna del, ehuru väl man kan säga att motiveringen i tilläggspropositionen på denna punkt inte står i god överensstämmelse med vad socialministern säger i ett annat sammanhang i femte huvudtiteln i år. Han uttalar där att man även utan detta räknar med en betydligt livligare husbyggnad. Propositionen står inte heller riktigt i överensstämmelse med vad finansministern skriver i år. Han har räknat med en fortgående förbättring av konjunkturen, och detta signalerade han redan vid höstriksdagen. Ett av de uppgivna argumenten för den allmänna varuskattens införande var ju att man ville ha en dämpning som denna skatt ansågs innebära. Den har, som sagt, inte haft någon annan mening än att detta tillstånd att öka kvoten med 5 000 lägenheter bör ges, men vår reservation inskränker sig till ett annat avsnitt.

Trots att vi nu räknar med en uppåt-gående konjunktur blir ju statens eget lånebehov för nästa budgetår större än det varit på mycket länge, och finansministern har själv sagt i denna kam-mare, att denna mycket stora upplåning innebär en fara för den s. k. samhälls-ekonomiska balansen. Det är också i enlighet därmed som diskontot för kort tid sedan höjdes. Att öka bostadskvoten med 5 000 lägenheter betyder ökade anspråk på kapitalmarknaden med uppskattningsvis 150 å 200 miljoner kronor. I första hand gäller detta kreditiv som affärsbankerna lämnar och till en början i mindre grad den statliga sidan. Då vi får räkna med en ökad belastning på kapitalmarknaden med inemot 200 miljoner kronor i ett läge där statens eget lånebehov är oroande och då vi vet att denna statliga upplåning genom den ökade likviditet, som uppkommer i affärsbankerna, är en inflationsdrivande faktor, har vi ansett att en liten spärrhake borde kopplas in. Vi har ju en institution som heter riksbanken och som har till uppgift att styra penningpolitiken här i landet. När vi befinner

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande

oss i ett så pass känsligt läge som jag tycker att vi gör, vore det ganska rimligt att den penningvårdande instans som riksbanksstyrelsen utgör får ett ord med i laget innan man i detta ganska vanskliga läge på kapitalmarknaden släpper ut så pass mycket pengar. Det är därför vi i reservation till punkten 4 velat göra ett tillägg till motiveringen. Vi säger att i nuvarande konjunkturläge är kreditanspråken av icke oväsentlig betydelse, och vi förordar att riksdagen vid det bemyndigande, som vi annars tillstyrker, förutsätter att bostadsstyrelsen vid utnyttjandet av bemyndigandet skall hålla kontakt med riksbankens styrelse. Innebörden därav är att riksbanken skall ha ett visst inflytande på detta område.

Det har invänts emot detta resonemang att riksdagen i sådana sammanhang är suverän. Den bestämmer hur stora primära lån som får tas ut och därefter får riksbanken rätta och packa sig. Detta argument är nog inte av den arten att det passar i riksdagen, ty det innebär ett negerande av en mycket väsentlig uppgift, som vi dock har tillmätt riksbanken.

Med hänsyn till att detta starkt ökade lånebehov kan bli vanskligt tycker jag det är en akt av ganska självklar försiktighet att man låter riksbanksstyrelsen få ett ord med i laget här. Detta, herr talman, är motiveringen för vår reservation som, vilket jag sagt förut, inte innebär någon ändring i klämman utan endast ett tillägg till motiveringen.

Jag ber att få yrka bifall, herr talman, till den vid punkt 4 fogade reservationen.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! De flesta vet vad högern vill i denna fråga. Man förstår ju att herr Bergh nog egentligen ville yrka avslag här, men eftersom man inte kan göra det, får man hitta på något annat i stället, och så har vi fått detta förslag, som i och för sig vore en intressant sak att diskutera med herr Bergh. Riksbanken skulle här tilldelas en alldeles ny roll i

den svenska statsförvaltningen. Herr Bergh har inte sagt det i sin motivering, men han menar det väl. Det står här bara att bostadsstyrelsen skall hålla kontakt med riksbanken, och det är således en spärrhake utan fäste. Från bostadsstyrelsen kan man ju »kuta» till riksbanken varje dag och fråga och få besked, och sedan kan man ändå göra som man vill. Detta är ju inte vad herr Bergh önskar. Han menar, att bostadsstyrelsen skall lyda riksbankens direktiv.

Detta kan man tänka sig, men i så fall måste riksbanken omorganiseras, så att den kan skaffa sig kompetens för att bedöma de arbetsmarknads- och bostadspolitiska problem som skall med i bilden för att man skall kunna ta ställning till denna fråga. Den kompetensen saknar riksbanken i dag.

Det sagda innebär inte någon diskvalificering av verket som sådant. Dess tjänstemän är kompetenta och skickliga på sitt område.

Vi har inte tillgång till något uttömmande resonemang som underlag för en sådan diskussion vare sig i reservationen eller i någon tidigare motion. Resonemanget får väl tas bara för vad det är, ett uttryck för den motvilja som kan hysas för att lägga fem tusen lägenheter till kvoten för att kunna klara dels bostadsförsörjningen och dels sysselsättningen.

Sysselsättningen är utgångspunkten i denna diskussion. Jag vill säga till herr Bergh att större delen av innevarande års kvot togs i anspråk mycket tidigt under budgetåret för att garantera sysselsättning i dag. Kvoten är alltså nu nästan uttömd, så att det skulle bli mycket liten igångsättning fram på vårkanten. Under sådana förhållanden måste Kungl. Maj:t få medel i sin hand för att kunna ordna så att det finns arbete nästkommmande vinter, annars skulle vi — oavsett om vi får ett konjunkturuppsving — kunna få kännning av en bristande sysselsättning för byggnadsarbetare, som kan bli följden av att man inte får tillräcklig igångsättning på den här delen av budgetåret.

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande

Detta är alltså det faktiska läget. Eftersom inget yrkande i sak föreligger, utan bara denna lilla valkommentar — höll jag på att säga — har jag ingen anledning att vidare yttra mig utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Vi kan kanske komma överens om att herr Bergman lika litet som jag är någon framstående tankeläsare. Vi kanske skulle göra det litet lättare för oss om vi på ömse håll lyssnade på vad den andre sade och toge det för vad det är.

Herr Bergman gjorde den invändningen emot riksbanksstyrelsens inkopplande på dessa frågor, att det skulle kräva att riksbanken skulle skaffa sig en annan reell kompetens än den har, ty den skulle, om jag fattade herr Bergman rätt, inte vara kompetent att bedöma sysselsättningsfrågor och sådana ting.

Jag undrar om inte det resonemanget är litet för ensidigt. Det gäller här inte bara ett sysselsättningsproblem utan också ett kapitalmarknadsproblem. Och vi vet väl ändå vid det här laget att en deformation av kapitalmarknaden alltid har ganska ogynnsam inverkan även på sysselsättningsgraden, vilket de senaste årens arbetslöshetspolitik kan tjäna som exempel på.

Om arbetsmarknadsorganen och bostadsstyrelsen är de som har att företräda den ena sidan av detta avvägningsproblem — sysselsättningsfrågorna — så ligger det väl ändå inom riksbanksstyrelsens kompetens att bedöma kapitalmarknadsfrågorna, och i det senare fallet måste vi ju ändå anse att riksbankens reella kompetens är större. Och eftersom detta problem verkligen är dubbelsidigt — det är ju fråga om en avvägning av de bägge komponenterna — är det väl ganska rimligt att det sker ett samråd.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Jag är överens med herr Bergh om att det inte är stor mening med tankeläsning i detta fall. Jag har

nöjt mig med att notera vad som står i papperen och värdera det därefter. Jag tar därför inte upp någon diskussion om vad som kan ligga bakom reservanternas skrivning. Men om man läser ordagrant i reservationen finner man att reservanterna anser att det skall hållas fortlöpande kontakt mellan riksbanken och bostadsstyrelsen i denna fråga. Det kan inte gärna vara bristande förmåga från herr Berghs sida att göra sig underrättad om läget som gör att herr Bergh bortser ifrån att generaldirektören i bostadsstyrelsen sedan nära 20 år är av Kungl. Maj:t utsedd till ersättare för ordföranden i riksbanksfullmäktige. Ibland presiderar han alltså där, och vid övriga tillfällen har han rätt att vara närvarande. Han kan således hålla mycket intim kontakt med vad som på riksbanken sig tilldrager. Nu är det inte därför att han är bostadsstyrelsens generaldirektör som han sitter där, men han kan inte låta sin hjärna slockna under fullmäktigesammanträdena och underlåta att iakttaga vad som är att iakttaga. Om det bara är kontakten mellan de bägge organen som herr Berg vill uppnå är alltså hans önskemål redan uppfyllt i sak.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först därpå att kammaren skulle, med godkännande av utskottets motivering, bifalla vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare därpå att utskottets hemställan skulle bifallas med det tillägg till motiveringen, som föreslagits i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bergh, Ragnar, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som med godkännande av statsutskottets motivering i dess utlåtande nr

Ang. bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador

16 punkten 4 bifaller vad utskottet i punkten hemställt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med det tillägg till motiveringen, som föreslagits i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom upprensning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2**Ang. bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador**

I propositionen nr 2 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Jonasson m. fl.* (I: 69) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Wahrendorff* och *Eriksson* i Bäckmora (II: 69), hade hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 2 måtte besluta, att ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador skulle

utgå till enskilda personer oberoende av i propositionen angivna inkomst- och förmögenhetsgränser samt att det i propositionen förordade anslaget av 1 000 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60 skulle utgå som förslagsanslag.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 69 och II: 69, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 69 och II: 69, i vad de icke behandlats under I., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *JONASSON* (cp):

Herr talman! Under denna punkt finns ingen reservation, och jag skall heller inte ställa något yrkande. Men som motionär vill jag framföra några synpunkter, huvudsakligen av principiell natur.

Först vill jag dock säga att det är glädjande att pengar äntligen ställs till förfogande för de människor som utan eget förvållande råkat ut för stora förluster genom naturkatastrof.

I propositionen nr 2, som ligger till grund för statsutskottets utlåtande på denna punkt, föreslås att bidrag skall utgå med 50 procent av skadans storlek, dock endast under förutsättning att den skadelidandes till statlig inkomstskatt taxerade inkomst icke överstiger 12 000 kronor och att förmögenheten icke överstiger 80 000 kronor.

Vid en naturkatastrof bör man väl i görligaste mån hjälpa varandra. Det är en samhällelig angelägenhet att gemensamt klara sådana förluster, och enligt detta förslag skall ju också skadorna till 50 procent ersättas av det allmänna, dock endast under den förutsättning som jag nyss nämnde.

Man kan verkligen ha anledning att

Ang. bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador ställa frågan, om det bör förekomma behovsprövning av bidrag vid naturkatastrofer. Alla som bor inom ett visst område har ju blivit drabbade av katastrofen utan eget förvållande och utan hänsyn till inkomst- och förmögenhetsställning. Många svåra gränfall torde vid en behovsprövning uppstå vid handläggningen av ansökningarna om bidrag. Några kronor för hög inkomst kan ju utestänga en i övrigt skuldsatt egnehemsägare från bidrag, vilket väl inte kan vara riktigt. Från samhällets sida söker man uppmuntra individerna att åstadkomma så hög produktion som möjligt. Men nu tackar staten dem genom att utestänga dem från detta 50-procentiga bidrag till täckande av katastrofförlusterna. Samhället vill också gärna stimulera människorna till sparande. Men här kan några kronor för mycket i förmögenhet utestänga en människa från att erhålla ett bidrag som han annars vore berättigad till.

Det är ju lönlöst att ställa ett yrkande gentemot det mäktiga statsutskottet. Jag skall heller inte göra det för att inte riskera att framkalla några större vågor i vällingfatet. Vi motionärer hoppas dock att våra synpunkter skall beaktas om det i framtiden skulle uppstå något liknande katastroffall som detta — och vi måste ju tyvärr räkna med att denna översvämningkatastrof kan komma att upprepas.

Beträffande anslagets art föreslås i propositionen att det skall utgå som reservationsanslag, medan vi motionärer önskar ett förslagsanslag. Härom skriver utskottet: »Med den ståndpunkt utskottet intagit och då det äskade anslagsbeloppet, vilket kan av utskottet godtagas, beräknas förslå för ändamålet, finner utskottet inte heller anledning ifrågasätta en ändring av anslagets karaktär av reservationsanslag. Oavsett detta kan utskottet inte förorda, att riksdagen i ett fall som detta anvisar ett förslagsanslag och därigenom avhänder sig möjligheten att begränsa den totala medelsåtgången. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motionerna.»

Motionärerna anser att storleken av

skadorna är mycket svår att bedöma. Även om det har gjorts en hel del ungefärliga beräkningar torde det vara mycket svårt att exakt fastställa skadornas omfattning innan samtliga ansökningar om bidrag inkommit. De sammanlagda skadorna kan visa sig vara både större och mindre än vad man beräknat. Därför har vi ansett det vara riktigt att här bevilja ett förslagsanslag. Anger man så klart hur skadorna skall ersättas, måste riksdagen enligt vår uppfattning också se till att erforderliga medel står till förfogande för ändamålet.

Jag har, herr talman, inget yrkande men har velat framföra dessa synpunkter med anledning av statsutskottets utlåtande.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det heter i ett av svenska folkets gamla ordspråk, att man inte skall tala om den snö som föll i fjol, men här gäller det det regn som föll i fjol. Herr Jonasson hade inget yrkande, och man brukar ju av princip inte ingå på svaromål när något yrkande inte ställs, men det kanske ändå kan vara nyttigt att framföra några synpunkter på hur statsutskottet har sett på denna fråga.

Det redovisas i utskottstrycket att de rapporterade skadorna och förlusterna av detta regn belöper sig till sammanlagt omkring 9 miljoner kronor. Härav hänför sig cirka 3,3 miljoner kronor till skördeskador vilka regleras i annan ordning än vad här avses. Vidare belöper sig närmare 1,6 miljoner kronor på skador på allmänna vägar, vilka skador också ligger utanför de ersättningsanspråk som motionärerna här framför. Motionerna gäller närmast de skador, som åstadkommits på trädgårdsodlingar och liknande, skador på källare och så vidare.

Nu menar herr Jonasson att man inte borde vara så njugg som departementschefen och statsutskottet anses ha varit. Här borde man ha ett förslagsanslag och inte ett reservationsanslag. Slussarna skulle med andra ord öppnas,

Ang. bidrag till ersättning för vissa av översvämningar förorsakade skador

vi skulle inte ha någon som helst möjlighet att överblicka vilka medel som anslås i detta fall. Men det är ju gammal sed, i varje fall i statsutskottet, att man i görligaste mån vill veta hur mycket pengar man anvisar. Jag anser det också fullt riktigt att bidragen är behovsprövade. Skulle man göra som motionären här vill — inte tillämpa någon som helst behovsprövning och inte någon som helst begränsning av anslagets storlek — vet man ju inte var man kommer att hamna. Och i varje fall skulle det vara dålig statsutskottssed att följa en sådan rekommendation.

Det är av dessa skäl vi inom statsutskottet har ansett det tillbörligt att i detta fall följa departementschefens förslag. Och statsutskottet är enhälligt. Inte en enda röst har höjts mot förslaget vare sig i tredje avdelningen eller i statsutskottet. Alla har ansett det av regeringen begärda anslaget rimligt. Jag antar att det är orsaken till att inte heller herr Jonasson vågat yrka bifall till sin motion — han finner väl själv vid närmare eftertanke att hans förslag är orimligt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Herr Birger Andersson började sitt anförande med att säga att man inte skall tala om den snö som föll i fjol, men om vi förra året hade resonerat om detta skulle vi inte ha behövt använda ett sådant uttryck nu. Jag sade ju också att det hade varit tacknämligt om dessa skador kunnat regleras tidigare. Vi tycks vara överens på den punkten.

När det sedan gäller anslagets storlek är det riktigt som herr Birger Andersson har sagt, nämligen att här föreligger utredning om vad dessa skador kan komma att uppgå till. De oreglerade skadornas storlek överstiger dock betydligt två miljoner kronor. Vilka förmögenhets- eller inkomstgrupper som får stå för skadorna finns det väl egentligen ingen utredning om, och just där-

för har man varit angelägen om att få ett förslagsanslag. Om jag inte minns fel, fanns det i fallet Surte inte någon gräns när det gällde att ersätta skadorna.

Herr Birger Andersson sade att ett enigt statsutskott hade fört fram dessa synpunkter, och det förbättrar ju inte situationen. Kvar står givetvis frågan: Skall man behovspröva eller ej när det gäller naturkatastrofer? Det är där skon klämmer.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! När det gäller behovsprövningen står det uttryckligen i departementschefens förslag, att i fråga om fysiska personer ersättning icke *annat än i undantagsfall* bör tillkomma skadelidande som har den och den inkomsten. Om någon har vållats så stora skador att han kan anses vara i behov av större hjälp, kan frågan alltså prövas, och han kan få en annan ersättning än den behovsprövade mera fixerade ersättningen.

Om herr Jonasson möjligen vill underlätta för mera ömmande fall att få ersättning med bortseende från behovsprövningen vill jag framhålla, att utskottets utlåtande ger utrymme för en sådan behandling.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1960/61;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter m. m.; och

Interpellation ang. Svenska skifferoljeaktiebolagets anläggningar i Kvarntorp
nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Rädde barnens riksförbund för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 3, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 18 § instruktionen den 24 maj 1957 (nr 165) för riksdagens ombudsmän;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 58 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statlig krigsförsäkring; och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmän-

na konferens år 1959 vid dess fyrtiotredje sammanträde fattade beslut.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 25 maj 1951 (nr 286) med vissa bestämmelser till motverkande av svin-sjukdomar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 43, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207);

nr 44, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde; och nr 50, med förslag till lag om fiskevårdsområden m. m.

Interpellation ang. Svenska skifferoljeaktiebolagets anläggningar i Kvarntorp

Herr SUNDIN (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Beslutet om att Svenska skifferoljebolaget även efter kriget skulle fortsätta driften i Kvarntorp motiverades med att denna produktion skulle vara av betydelse för vårt land ur beredskapssynpunkt. Man ansåg det vidare sannolikt, att bolagets verksamhet i stort

Interpellation ang. Svenska skifferoljeaktiebolagets anläggningar i Kvarntorp

sett skulle kunna göras ekonomiskt självbärande genom rationalisering och utvidgning av produktionen.

Utvecklingen vid Kvarntorpsanläggningen kan emellertid inte sägas ha blivit sådan man hoppades. Verksamheten har gått med avsevärda förluster för staten, vilka givetvis måste täckas in med skattemedel. Vid upprepade tillfällen har detta uppmärksammats i debatt i olika sammanhang. Nu i dagarna föresiggår en sådan debatt i pressen. Enligt visst material, som härvid redovisats, skulle statens förluster på driften vid Kvarntorpsverket uppgå till inte mindre än 20—25 miljoner kronor per år.

Avgörande för bedömningen av denna fråga måste naturligtvis i första hand vara vilket värde driften vid Kvarntorpsverket kan ha ur beredskapssynpunkt. Härom synes råda delade meningar. Men oberoende härav är det givetvis angeläget, att en ekonomisk sanering av anläggningen kommer till stånd snarast möjligt. Detta berör ju frågor, som oljeskifferutredningen har att pröva. Enligt riksdagsberättelsen kan man emellertid inte räkna med att denna utredning skall vara klar med sitt förslag förrän år 1962. Såsom situationen utvecklats framstår det som angeläget dels att denna utredning påskyndar sitt arbete, dels att under tiden de åtgärder vidtas, som är möjliga till en ekonomisk sanering av Kvarntorpsanläggningen.

Med anledning av vad jag här har an-

fört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet ställa följande frågor:

1) Vill herr statsrådet lämna kammaren en redogörelse för Svenska skifferoljebolagets ekonomiska förhållanden?

2) Avser herr statsrådet att söka påskynda den pågående utredningen om Kvarntorpsanläggningen?

3) Har herr statsrådet vidare för avsikt att i avvaktan på utredningens förslag vidta åtgärder i syfte att åstadkomma ekonomisk sanering av Kvarntorpsanläggningen?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades en av herr *Gustavsson, Bengt*, under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 523, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 33, med förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99).

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.20.

In fidem

K.-G. Lindelöw